

Kernu Põhikool

Haiba ja Kernu kooli ajaloomat kuni aastani 1929 läbi
ajaloolise tausta

uurimistö

Koostas: Jaanika Liiv

9. klass

Juhendaja: Virve Õunapuu

õpetaja

Kernu 2016

SISUKORD

1. Sissejuhatus	3
2. Ajalooline taust	4
2.1 Koolihariduse ajatelg alates XVII sajandist	4
2.2 Haridus XVIII sajandil	6
2.2.1 Talurahvakoolid Hageri kihelkonnas XVIII saj. lõpus	8
2.3 XIX sajand	9
2.3.1 Kernu kool 1857. a	10
2.4 Õppetöö vormid ja sisu Põhja-Eesti külakoolides 19. sajandi teisel kolmandikul	10
2.4.1 Koolmeistrite ettevalmistamine 19. sajandil ja 20. sajandi algul	11
2.5 Haridus venestamise ajajärgul	12
2.6 Koolid iseseisvas Eestis	13
3. Haiba ja Kirna vallakoolid	14
3.1 Haiba kool	14
3.2 Kernu (Kirna) kool	15
4. Kokkuvõte	27
Tänuavaldus	28
Kasutatud kirjandus	29
Lisad	30

1. SISSEJUHATUS

Koolid on olnud teadmiste hoidjad ja edasikandjad juba sajandeid. Koole on tekkinud ja kadunud, vähesed on jäänud püsima ajahamba all.

Kernu kooli õpilastest põhilise osa moodustavad praegu Haiba küla lapsed. XIX sajandi lõpul oli siinmail kaks tegusat kooli – Haiba ja Kernu. Haiba kool lõpetas oma tegevuse XX sajandi 20-ndatel aastatel. Nüüd on juba aastaid räägitud Kernu kooli väikesest õpilaste arvust ning sulgemisoht on pidevalt õhus. Seetõttu valisin oma uurimisteenaks kooliajaloo, et saada aru, missugune oli olukord koolide rajamise ajal ning kuidas toimus koolitöö sel kaugel ajal.

Töö on jaotatud kahte suurde ossa. Esimene osa hõlmab Eestimaa koolide kujunemise ajaloolist ülevaadet rõhuga Hageri kihelkonnale. Ülevaate koostamisel kasutasin kättesaadavaid kooliajaloo raamatuid ja arhiivi materjale.

Teises osas võtsin uurimise alla Haiba ja Kernu koolide käekäigu loomisest XIX sajandi lõpul kuni XX sajandi 20-ndate aastate lõpuni.

Aeg ei peatu, mälestused tuhmuvad, aga kõik, mis on kirja pandud säilib.

2. AJALOOLINE TAUST

2.1 Koolihariduse ajatelg alates XVII sajandist

Eesti hariduse ajalugu ulatub välja kuni 13. sajandini, kus kooliharidus jäi esialgu maarahvale kättesaamatuks. Sellel ajal said haridust omandada vaid vähesed.

Eesti talurahvale sai haridus kättesaadavamaks alles 17. sajandi lõpu poole, kuna siis ehitati koole ja tekkis ka koolikohustus.

1625. aastaks oli Rootsi alistanud kogu Mandri-Eesti ja see tähendas kaua kestnud sõdade lõppu. Administratiivselt jagunes Eesti ala kaheks osaks. Põhja-Eesti moodustas Eestimaa kubermangu. Lõuna-Eesti, Põhja-Läti ja Saaremaa (1645. aastast) kuulusid Liivimaa kubermangu koosseisu. Kuninga kõrgem esindaja siinses provintsis oli kindralkuberner. Temale allus sõjavägi, kohalik seadusandlus, samuti kiriku- ja koolielu. Kogu Eesti alal kehtestati Rootsi kirikukord ja haridussüsteem, mis oli Põhja-Eestis maksev olnud juba 1561. aastast. Kooli vajati kiriku abiks, samuti oli vaja kohalikku keelt oskavaid riigiametnikke. [2: 99]

Põhja-Eestis hakkas Rootsi riigikirik oma mõjuvõimu laiendama 1638. aastal. Stockholmist saadeti kohale haritud ja energiline piiskop Joachim Jhering. Sama aasta sügisel asus piiskop olukorraga tutvuma ja maakihelkondi visiteerima. Selgus, et paljud talupojad ei tundnud kristliku õpetuse viit peatükki ega käinud kirikus. [2: 121]

1642. aasta oktoobris saadeti Harju- ja Virumaa kihelkondadesse Jheringi visiteerimisteade. Sellele lisatud Postscriptum osutab, et katekismuse- ja aabitasõpetus olid saanud üldnõutavaks: pastoraatides ja mõisates tuli ilmunud ABC-raamatud kasutusele võtta ja rahvast nendest lugema õpetada. [2: 123]

1645. aastal pandi see kord maksma kogu Põhja-Eestis. Lapsi pidid õpetama köstrid. Igas kihelkonnas tuli vastav ametimees tööle palgata ja tema ülalpidamiseks tuli eraldada köstrimaa. [2: 123]

Enamus mõisnike suhtus eesti talulaste õpetamisele täiesti eitavalt. Nende arvates oli talupoeg kohane vaid põllutööks. Paljud mõisnikud pidasid talupoegade lugema õpetamist laiskuse märgiks, et sel teel oma igapäevasest tööst pääseda. Ehkki mõningaid abivalmis mõisnike leidis, tuli köstrile lisaks napilt köstrimaalt saadavale või mõisalt laekuvale palgaviljale nii laste õpetamise kui ka kiriklike ametitöingute eest enamasti tasuta talupoegadel. Talulaste kooli saatmine tähendas eeskätt kirikust kaugemal elavatele talupoegadele majanduslikku

lisakoormat (riided, toit, lugemaõpetamise korral ka aabitsa, katekimuse või lauluraamatu ostmise). [5: 152]

Talurahvakooli rajamine Eestimaal toimus aeglasemalt ja raskemates oludes kui Liivimaal. Eestimaa provintsiaalsinod (vaimulike kokkutulek) oli 1655. aastal küll otsustanud igasse kihelkonda ametisse võtta koolmeistri, kuid tegelikult asutati koolid vaid mõnes üksikus kihelkonnas. Ka ei andnud 1675. aastal nn. õpetajaprivileegis ettenähtud koolimajade ehitamine ja kooliõpetajate ametissevõtmine ning Eestimaa vaimulike palve kuningale piiskop J. H. Gerthi kaudu 1686. aasta lõpust koolide asutamiseks tulemusi. [5: 168]

Eestimaal pani talurahva seas hariduse laialdasemale levikule aluse hariduslembeses ja talurahvasõbralikus kodus üles kasvanud Bengt Gottfried Forselius. [5: 154]

Hariduse andmist ja koolivõrgu loomist alustas Forselius köstrite ja õpetajate ettevalmistusest. Selleks asutas ta 1684. aasta sügisel Tartu lähedale Piiskopimõisa Koolmeistrite seminari.

1687/88. aasta talvel õpetasid Forseliuse kasvandikud juba paljudes Mandri-Eesti maakondades. Seda aega tulekski lugeda üldise lugemisõpetuse alguseks Eestis. Põhja-Eestis asutati koole vähem. Esimeste koolide avamine õnnestus paremini seal, kus maa oli riigile võetud. Eestimaa kubermangus säilitas suurem jagu mõisnike oma maavaldused ja selle kaudu endised privileegid. Lisaks mõisnike vastuseisule võitles ka Eestimaa Provintsiaalkonsistorium Forseliuse parandatud kirjaviisi ja õppemeetodite vastu. [2: 175]

Pärast Forseliuse seminari sulgemist katkes koolmeistrite ettevalmistamine rahvakoolidele. Provintsiaalkonsistoriumi vaen Forseliuse ideede vastu seiskas parandatud kirjakeele õpetamise Põhja-Eesti talurahva hulgas. Eestimaa mõisnikud ei eraldanud maad koolmeistrite ülalpidamiseks ega uute koolide avamiseks.

Riigivõim hakkas talurahva kooliküsimustega tõsisemalt tegelema sajandi lõpul. 1689. a märtsis saadeti laiali Eestimaa asehalduri ringkiri, milles anti edasi kuninga nõue, et kõikide kirikute juurde oleksid koolid ehitatud ja rahvale õpetataks ristiusku. Soovitati koolitoa ehitamist, köstri tulude jagamist koolmeistriga. Korraldusele vaatmata koolide arv ikkagi ei suurenenud. 1690. a järgnes kindralkubeneri plakat, milles uuesti nõuti kooli asutamist igasse kihelkonda. Vastutus koolimaja ehitamise eest pandi kirikueestseisjale. Juba järgmise aasta kevadtalvel saadeti järelepärimised nendesse kihelkondadesse, kus koolide tööle rakendamiseiga veel algust ei olnud tehtud. 1693. a. anti Rootsi riigi jaoks välja uus koolimäärus. Põhja-Eestis järgnes sellele 1694. a. augustis kindralkubeneri plakat. Seekord rõhutati, et koolilmajade ehitamisele peavad kaasa aitama kõik Eestimaa mõisnikud. Kirikute visiteerimisel hakati nõudma andmeid ka talurahva õppetingimuste kohta. Seadustest hoolimata koolimajade ehitamine ei edenenud. Mõnel pool veeti palgid kohale, aga kasutati muuks otsarbeits. Oli

kihelkondi, kus ei lepitud kokku isegi koolimaja asupaiga suhtes. Suuremaid raskusi valmistas koolimaja ja koolmeistri palga küsimus. Kõige sagedamini teatati: koolmeistrit pole veel palgatud, lapsed õpetavad kõstrid lisatasu eest. Leidus kihelkondi, kus talulastele kooliõpetust siiski anti. Hageri kihelkonnas oli üks kool, (1694. a) seda pidas ülal Hageri mõis. [1: 58-59] 1695.-1697. aasta Suur nälg seiskas koolide töö enamikus kihelkondades. Isegi seal, kus kõstrid või mõned koolmeistrid ametisse jäid, ei suutnud talupojad lapsed kooli saata. [5: 174] Hageri koolimaja sai valmis 1698. aastal. Kooli asutas Hageris leitnant Rehbinder [5: 177]. Lapsed käisid seal ainult ühe aasta, õpperuumil puudusid aknad ja kool suleti. Ümbruskonna noored hakkasid õppima Hageri mõisakoolis, seda pidas ülal mõis. Pärast lugemise selgeks saamist õpetati soovijatele ka kirjutamist. Sõja alguses kool suleti, lugemist õpetas ainult kõster. [2: 207]

2.2 Haridus XVIII sajandil

1708. aasta sügisel tabas Eestimaad ikaldus, järgmisel aastal haaras see Baltimaid tervikuna. Näljale järgnes laastav katk, mis möllas kõige enam läänepoolsetes kihelkondades.

Kümme aastat kestnud vastastikused rüüsteretked (Põhjasõda) ja vaenutegevus ning sellele järgnenud katk viisid rahva väljasuremise äärel. Kogu maal jäi ellu umbkaudu 150 000 inimest. [3: 21]

Ei jäänud puutumata ka Hageri kihelkond. Aastatel 1710-1711 oli Hageri kihelkonnas suur katkuepideemia. Katk viis Hageri kihelkonnast manalasse 2621 inimest 3415-st. Ellu jäi ainult 794 hinge. Pärast katkuepideemiat 1712-ndal aastal ei kajastu arhiividokumentides Kirikuvalla talud. Arvatavasti olid vist kõik elanikud katku surnud. Alles sama aastasaja teisel poolel oli nendes taludes elu taastunud. [7: K. A Thomson Hageri kiriku 35. aasta juubeli päevaks 4. september 1927, W Ehrenpreisi tr. Tallinnas, Rüütli tn. 11]

Eestimaa kirikuvõimud hakkasid talurahva õpetamisega tõsisemalt tegelema 1723. aastal. Kihelkondadesse saadeti ringkiri, kus nõuti lokaalvisitatsioonide korraldamist ja aruandmist koolitööde kohta. Rüütelkonnalt paluti kaasabi jumalasõna levitamiseks maarahva hulgas, eelkõige aga koolimajade ülesehitamist ja kõstrite või koolmeistrite ametissepalkamist. [3: 35] Tollele ajale oli iseloomulik Hageri pastori teade 1724. aastast: igal aastal õpib mõni laps kõstri juures, enamik aga siin-seal juhuslikult „koolmeistrilt.“ [5: 210]

Aasta hiljem, 6. veebruaril 1725 kutsus provintsiaalkonsistorium Tallinnasse kõik Eestimaa pastorid, et ära kuulata, kui kaugele oli jõutud koolimajade ehitamisega ja talulaste

õpetamisega. Esitatud andmete põhjal tehti kindralkubrenereile ettekanne ja paluti riigivõimu kaasabi talurahva õpitingimuste parandamiseks. [4: 35]

1730. aastatel kehtestati kõikidele noortele kindel õppimise kord. Seitsmendast eluaastast kuni leerini pidi iga laps selgeks saama katekismuse viis peatükki ja lugemise. Õppimisealised lapsed jaotati kolme rühma: aabitsa õppijad, veerijad ja lauluraamatust (suurest raamatust) lugejad. Ettenähtud teadmiste omandamiseks võeti kasutusele kolm õppetöö vormi: koduõpetus, kooliõpetus ja leeriõpetus. [1: 73]

Põhja-Eestis algas laialdasem külakoolide rajamine 1736. aastal. Suure arvu koolide asutamise peapõhjus näib olevat taani päritoluga Vene kindrali H. J. V. Bohni heasoovlik suhtumine talurahva haridusküsimustesse. [1: 72]

L. Andreseni [3: 73] kooliajaloo on kirjas päris põhjalikult olukord Hageri kihelkonnas.

1737. aastal põles välgust süüdatud koolimaja maha, kolm aastat hiljem ehitati see uuesti üles. Endine köster oli ägeduse hoos oma naise surnuks löönud ja koolmeistriks sai varem puusepa tööd teinud Johann Luchs. Ta oli ametis 43 aastat. Leeriõpetust anti 4 nädalat kevadel ja 4 sügisel. Lugemisoskus levis peamiselt vennastekoguduse kaudu, Hageri pastor Carl Alstadius oli palvevendade suhtes sõbralik ja „haridusearmastaja hingekarjane“. Hageri kihelkonna 1738. a leerilaste nimekiri algas selgitusega: „täht „e“ äärel tähendab raamatu lugemist. Leerilaps, kelle nime juures see täht leida, pole siin mitte üksnes peatükke ja palveid üles ütelda mõistnud, vaid ta lugeda osanud.“ Nii lugeski 1738.a. 116 leerilapsest 52, 1739. a 132-st 84 ja 1741. a 81-st 70.

Hoogsalt alustatud külakoolide iga osutus ootamatult lühikeseks. 1743. a keelati kogu Venemaal hernhuutide tegevus. (Hernhuutus e vennastekogudus, kes võttis laste õpetusel eeskujuks samad põhimõtted, mis J. A. Komensky). Külakoolide arv hakkas jälle kahanema. Põhja-Eesti talulaste õppimisvõimaluste kohta andis 18. sajandi keskel hinnangu Türi pastor M. Kelch. Tema konsitooriumile saadetud aruandest võib lugeda: „Kooliasjad on halval tasemel, väga vähesed lapsed saavad õppida. Paljud peavad kooliskäimisest loobuma sellepärast, et täit leivakotti pole võimalik igal nädalal kaasa võtta. Olukorra parandamiseks on võimukandjad mitmeid kordi aru pidanud ja häid ettepanekuid teinud, aga koolide asutamiseni ei ole seni jõutud.“ [1: 72-73]

Uus rahvakooli arengutase algas 18. sajandi teisel poolel. Selle ajani oli valitsevaks õppetöö vormiks koduõpetus. Põhja-Eestis võeti rahvakoolide asutamine käsile 1786. a sügisel. Kindalkubernerri korralduse põhjal tehti kõik ülemkirikueestseisjad vastutavaks koolide asutamise eest praostkondades. 1787. a anti välja kindralkuberner Georg von Browne allkirjaga uus koolipatent, mis osaliselt kattus eelnevate nõuetega. Seaduses nõuti, et igas

kihekonnakeskuses tegutseks kihelkonnakool ja iga mõisakogukonnas mõisa- või külakool. Seaduses oli kirjas ka trahvimäär mõisaomanikule, kes seadust ei täida. Aasta pärast koolipatendi väljaandmist esitati Eestimaa Provintsiaalkonsistooriumile aruanded kõikidest Põhja-Eesti kihelkondadest. [4: 113, 173]

Kooliseaduse survele ellukutsutud koolivõrk osutus ebapüsivaks ja 1790. aastatel koolide arv Põhja-Eestis vähenes. Lisaks üldisele reaktsioonile tabas 1788. aastal Eesti- ja Liivimaad halbade ilmade tõttu paariaastane viljaikaldus, järgnesid nälg ja haigused. Pärast Paul I trooniletulekut rüütelkonnalt koolide ülalpidamist ei nõutud. 1799. ja 1800. aastal järgnes uus ikaldus, hulk koole jäeti seisma, talurahva laste õpetamise põhivormiks jäi endiselt koduõpetus [3: 194]. 1800. aastal töötas Harjumaal ainult kolm kooli [5: 283].

Veelgi teravamaks küsimuseks kui koolide puudumine oli lastele vaba aja leidmine ettenähtud teadmiste andmiseks. Hageri kihelkonnas vastasid poisid leeri ajal kirikuõpetaja pärimisele „miks nad kehvalt loevad“ peaaegu alati sõnadega „ei antud aega“ [4: 44].

Kooli-, kodu- ja leeriõpetuse tulemusena talurahvas siiski omandas teatud kirjaoskuse taseme. [5: 284]

2.2.1 Talurahvakoolid Hageri kihelkonnas XVIII saj. lõpus

Hageri kiriku pastor Hasselblatt koostas aastal 1788 aruande talurahvakoolide ülevaatusel kohta. [7: Eingegangene Bestrichte die Bauer Schulen betreffend 1788 – EAA.1187.2.633] Hageri kihelkonnas pandi koolmeistriteks suurelt jaolt päristalupojad, kellel olid avaramad ruumid ja põllumaad pere toitmiseks. Pastor P. A. Hasselblatti sõnul plaanitati edaspidi nendest taludest teha nn. koolikohad, kus koolmeistriametit oleks edasi antud isalt pojale. Kelba, Ruila ja Haiba mõisa koolmeistrid alustasid koolitööd oma akendega talukambris, samades tingimutes õppisid ka Maidla ja Salutaguse lapsed. Neli väiksemat mõisa, Kirdla ja Kurtna ning Kirna (Kernu) ja Kohatu avasid kahepeale ühe kooli. Kogu kihelkonna viieteistkümnest koolmeistrist kolmel puudus koolimaja. [3: 185]

Aruandes kirjutatakse, et Kirna-Kohatu mõisa poolt ülalpeetava kooli koolmeistril oli elamiseks kasutada maatükk (suurust pole märgitud). Muid elatusvahendeid koolmeistril ei olnud, kuid ta oli vabastatud kõigist mõisatöödest. Kahjuks koolmeistri nime pole vajalikuks peetud kirja panna. [7: EAA.1187. 2. 633-1, lk 87]

2.3 XIX sajand

1805. aastal ei olnud enam „ühtegi kooli“ Nissi ega Hageri kihelkonnas. Hageri kihelkonna eestlasest pastor Friedrich Ignatius kirjutas: „Siin on ainult köster, kes ka koolmeistri palga saab, kuid õpetamise vaevast on ta täielikult säästetud. Vanemad õpetavad oma lapsi meelsamini kodus, kui neid leivakotiga välja saadavad.“ [3: 195]

19. sajandi algul troonile tulnud Aleksander I (1801-1825) oli absolutismi ja pärisorjuse veendunud pooldaja. Kuid ta mõistis, et Lääne-Euroopa kodanlike revolutsioonide mõju ennetamiseks ja riigivõimu tugevdamiseks on Venemaal repressioonide kõrval tarvis teha ka järeleandmisi. Ta oli sunnitud vabastama Eestimaa (1816), Kuramaa ja Liivimaa (1819) kubermangu talupojad pärisorjusest. [5: 301]

Pärast 1816. aasta talurahvaseaduse kehtestamist hakkas koolide arv vähehaaval kasvama. Eestimaa talurahvaseaduses ei öeldud koolide kohta midagi täpsemat. Kuulutati ainult, et mõisakogukonna kohus on iga 1000 mõlemast soost hinge kohta kooli ehtamine ja ülalpidamine. Väiksemad kogukonnad pidid selleks otstarbeks liituma teistega. Koolmeister vabastati sõjaväeteenistusest. Mõisakogukonnaks oli seaduse järgi ühe mõisa piirides elavad talupojad, nende hulgas ka mõisarahvas. Selle seadusesätte järgi pidi vabakslastud talupoeg koolikulud ise kandma, kui mõisnik vabatahtlikult kooli ei toetanud. [4: 38]

1819. aasta talurahvaseaduse järgi tuli kõigil lastel käia koolis alates 10. eluaastast, kui ei takistanud haigus või lapsele ei olnud antud luba õppida kodus. Koolis oldi esmaspäeva lõunast laupäeva lõunani. Kaugemal elavad lapsed ööbisid koolimajas, teised kodus. [5: 349]

Eestimaa kubermangu talurahvakooli korralduse väljatöötamine tehti ülesandeks 1819. aastal moodustatud alatisele külakoolide asumise ja valitsemise komiteele. Komiteel valmis Liivimaa talurahvaseadusele sarnane üksikasjalik plaan talurahva hariduse korraldamiseks ja külakoolide kohustuslikult asutamiseks, kuid valitus seda ei kinnitanud. [5: 349]

Koolitöö piirdus lugemise, katekismuse ja kirikulaulude õpetamisega sajandi keskpaigani. Enamik koolmeistreid ei olnud ees ootavaks koolisüsteemi reformimiseks valmis.

Uue õppevormina oli 1835. aastal kasutusele võetud nn. paranduskool (Correctionsschule). Kõtsreid ja koolmeistreid kohustati lisaõpetust andma nendele lastele, kes kodus või leeriaja jooksul lugemist selgeks ei olnud saanud. [4: 128]

2.3.1 Kernu kool 1857. a

Kernu kooli proovis uuesti asutada Kirna mõisa omanik parun Theodor Ungern Sternberg 1857. aastal, kes andis vallale selleks otstarbeks maja kasutada. 23. veebruaril 1926. aastal kirjutab Kirikla küla Toodja talu peremees August Sitronlich Kernu kooli algusest: „Kernu kooli katsub kõige esimesena asutada selle sama mõisa omanik Barun Ungern Sternberg aastal 1857. Sellest jutustas mulle mu ema kes Kernu valldas Kuhatu külas Ülevainu talus on sündinud 1843 aastal. Kus tema isa nimetatud talu peremees olnud ka sell ajal valldas talitaja kus mõisa herra soovitab walla lastele kooli asutada ja annab omalt poolt selleks maja neile tarvitada. See oli Kullamaal mis oli endine mõisa väljavahi maja“. A. Sitronlichi ema, Mari Jersmann, oli selleaegne koolilaps. Selles koolis käimisest rääkis ta oma pojale, Augustile järgmist: “Suured puust kastid olid põrandal maas liiva täis pandud ja siis õpetanud sinna liiva sisse numbreid ja kirja tähtesi pulgaga tegema. Barun ise ja tema toapoiss olid vististe küll nende õpetajad olnud, sest Barun oli ikka seletanud, et“ esiteks peab liiva sisse õpima kirjutama siis käsi kasvab kõbaks ja pärast see paberi peale“. [7: TLA.884.4.988, lk 16]

Tollel ajal oli rahvas veel hariduse omandamise vastu, rääkides, et kool kasvatab ainult hobusevargaid. Nii ka siin. Talupojad ei toonud koolile ahjukütet, lapsed õppisid 2 – 3 nädalat külmas ja parunil tuli koolmeistri amet lõpetada.

2.4 Õppetöö vormid ja sisu Põhja-Eesti külakoolides 19. sajandi teisel kolmandikul

Põhja-Eesti koolivõrgu kujunemisel olid otsustavad 1860. aastad. 1866. aastal anti välja kogukonnaseadus. Koolide suhtes oli eriline tähtsus viimasel seadusel. Koolimajade ehitamise ja koolmeistrite palga küsimust ei otsustanud enam mõisnik, vaid vallavolikogu. Koolimaa ja ehituspalgid pidi andma mõis ilma maksuta. Valla kohuseks jäi palkide kohalevedamine ja ehitustöö. Kogukonnaseaduse põhjal valiti talupoegade hulgast igasse valda koolivöörmünder (koolivanem), kes lahendas vallavolikogu ülesandel kooliga seotud küsimusi ja jälgis laste koolikohustuste täitmist. [1: 105-107]

Aasta pärast kogukonnaseaduse kehtestamist andis Eestimaa Ülem-maakooliamet välja „Seadmised ma-kolide pärast Tallinnamaal“. Selle dokumendiga piiritleti täpsemalt kogu Põhja-Eesti ulatuses koolmeistritele esitatavad nõuded ja õppetöö korraldus. Külakool tuli asutada iga 300 täiskasvanu kohta. Usuõpetuse ja laulmise kõrval nõuti koolmeistrilt, et see õpetaks „selget ja mõistliku raamatulugemist“, kirjutamist, „rehkendamist tahvli peal ja

iseäranis ka peast“. Nõuti sedagi, et „koolmeistril peab palk nõnda määratud olema, et see kõige vähem seda välja teeb, mis meie päevil hea sulase eest tuleb maksta, see on 80 rubla aastas.“ [1: 106-107]

1870. aastad olid Eesti koolielus murrangulised. Kümnendi algul jõudis lõpule koolivõrgu väljakujunemine, millega kaasnesid uued õppeplaanid ja –programmid, õppevahendid ja õpikud, tõusis koolmeistrite haridustase, paranes ettevalmistus ja suurenesid metoodilised oskused. [4: 187-188]

2.4.1 Koolmeistrite ettevalmitamine 19. sajandil ja 20. sajandi algul

Eestimaal esitas provintsiaalkonsistorium 1817. aastal Eestimaal Uue Talurahvaseaduse Teostamise Komisjonile ettepaneku asutada riigi kulul töötav õpetajate seminar. Komisjoni esimees kuberner B. Üxküll pöördus seejärel keisri poole palvega asutada seminar Kodila kroonumõisas. Tsaarivalitsus ei toetenud palvet, kuberneril soovitati koolmeistrite ettevalmistamiseks kohalikke võimalusi. [4: 139]

1830. aastate lõpul kujunes Põhja-Eestis kaks keskust, mis aastate jooksul aitasid kaasa Eestimaal rahvakooli kujunemisele. 1836. aastal alustas Virumaal tööd Simuna kihelkonnakool. Aasta hiljem avati Ataste seminar Järvamaal Peetri kihelkonnas. Simuna kihelkonnakool jäi 19. sajandi esimesel poolel üheks väljapaistvamaks Põhja-Eesti õppeasutuseks, kus aastail 1836-1889 valmistati ette 99 koolmeistrit.

Täiesti uudseks nähtuseks eesti rahvakoolide ajaloos kujunes Ataste seminar, tavaliselt nimetatakse Atastet koolmeistrite kooliks. Seminar töötas tänapäeva mõiste järgi isemajandamise põhimõttel. Õpilasi abistasid 180 riia vakamaa suuruse põllumaa harimisel mõisarahva hulgast määratud neli kahepäevameest, üks ühepäevamees ja seitse naist (üks päev nädalas). Ataste koolmeistrite kool töötas 18 aastat. Rendilepingu tähtaja möödumisel uut enam ei sõlmitud. Kooli inventar viidi 1854. aastal üle Märjamaa kihelkonda Kuudasse, kus avati uus seminar. [1: 150-152]

1854. aastal otsustas Eestimaal maapäev asutada õpetajate seminari Märjamaa kihelkonnas Tolli mõisas Kuudal, mida valitsas Chr. A. Stackelbergi poolt seminari ellukutsumise eesmärgil asutatud sihtasutus oma kuratooriumi kaudu. Rüütelkond andis seminarile 480-rublase aastatoetuse. Umbes 200 rubla kogutulu aastas saadi Kuuda majapidamisest. Juhatajaks määrati endise Ataste seminari abiõpetaja K. Koch, kelle tegevust jälgisid pastorid. Kuudale toodi hiljem üle ka suletava Jädivere seminari õpilased, kes ei olnud kursust veel täielikult omandanud. Õppeaeg kestis kolm aastat. Uusi õpilasi võeti vastu pärast eelmiste lahkumist.

Siingi pidid nad põllutöid tegema. Õpetati usuõpetust, ajalugu, looduslugu, geograafiat, matemaatikat, füüsikat, laulmist ja viuli- ning orelimängu. [5: 487]

Lääne- ja Harjumaa mahajäänud koolivõrk sundis koolmeistrite ettevalmistamiseks avama 1845. aastal veel seminari Vigala kihelkonnas Jädiveres. Vastuvõetud noormehed said toidu ja vajalikud õppetarbed tasuta, selleks tuli neil Ataste seminari eeskujul töötada koolile kuuluvas majandis. Pärast lõpetamist pidi iga koolmeister 12 aastat „ühes Tallinna kubermangu talu kogukonnas lapsi õpetama“.

Kuuda seminaris õpiti Jädivere eekujul samuti 3 aastat. Töö toimus aastaringselt kahe koolmeistri juhtimisel: esimene (ühtheaegu kooli juhataja) korraldas õppetööd; teine (abiõpetaja) valvas majapidamistöõde järele ja õpetas ainult talvekuudel. Ülalpidamiskulude katteks töötasid seminaristid põllul ja majapidamistöõdel. Lõikuse- ja heinaajal kool seisis. Eestikeelsete õpperaamatute puudumise tõttu tekitas kogu seminari olemasolu vältel raskusi pedagoogika (kooliteaduse) ja metoodika õpetamine. Pedagoogikakursuses pöörati peatähelepanu didaktikale (õpetamisteadusele), kasvatusteorია küsimusi puudutati vähem; pedagoogika ajaloost käsitleti põhjalikult Bell-Lancasteri süsteemi (tugevamaid õpilasi kasutati abiõpetajatena suure hulga õpilaste õpetamisel) ja selle rakendamise võimalusi Eesti oludes. Põhja-Eesti koolivõrgu laiendamine mõjutas sisseastujate arvu kasvu. 1876. aastast alates muudeti vastuvõtt iga-aastaseks. Laiendati seminari ruume, suurendati õpetajate arvu.

Kuuda seminar suleti 1887. aastal, sest rüütelkond ei tahtnud hoolitseda koolmeistrite ettevalmistuse eest haridusministeeriumi alluvuses töötavatele külakoolidele. 33 aasta jooksul laskis seminar välja 16 lendu, teadmisi sai seal üle kahe ja poolesaja koolmeistri. [1: 152]

Kuuda seminari olid lõpetanud ka Kernu valla kooli teine õpetaja Johannes Mikiver ning Haiba valla kooli esimene ja teine õpetaja – Jaan Elwei ja Tõnis Hellmann [7: TLA.884.4.988].

2.5 Haridus venestamise ajajärgul

1880. aastate teisel poolel algas eesti kooli ajaloos venestamise ajajärk. Pärast Aleksander III trooniletulekut muutus täielikult tsaarivõimu poliitika ääremaade suhtes. Uue poliitika elluviimist alustati Baltimaadel koolist. Kaotati senine koolivalitsemise süsteem, rahvakoolides kehtestati Venemaa õpetamise kord. Uue määruse alusel lubati emakeeles õpetada vallakoolides ainult kahel esimesel õppeaastal, kuid hiljemgi jäi emakeelseteks eesti keele, usuõpetus- ja kirikulaulutunnid. Kasutusele tulid haridusministeeriumi poolt lubatud programmid, õpperaamatud ja õppevahendid. Ainult usuõpetus jäi kirikuõpetajate ja kirikuvalitsuse järelevalve alla. [1: 137]

Peatähelepanu pöörati vene keele, piibliloo ja aritmeetika õpetamisele. Emakeeletunde vähendati vene keele kasuks, geograafiat õpetati teise ja kolmanda jao lastele. Kalligraafiatunnid tuli jaotada võrdselt eesti ja vene keele vahel, laulutundides pidi õpitama ilmalikke ja vaimulikke laule. Koolidesse jõudsid venekeelsed õpikud. [1: 139]

Enamik vallakoole jäi üheklassiliseks ühe õpetajaga koolideks, kus tuli töötada koondklassides kolme jao lastega. [1: 139]

2.6 Koolid iseseisvas Eestis

Vana kooli ümberkorraldamise küsimused kerkisid päevakorrale kohe pärast tsaarivõimu kukutamist, kuigi esialgu jäid püsima veel endised koolitüübid. Algas võitlus emakeelse koolihariduse eest. [1: 167]

1919. a. 9. septembri Austava Kogu otsusega laiendati koolikohustus seniselt kolmelt aastalt neljale. Lõpliku kuju omandas haridussüsteem pärast „Avalikkude algkoolide seaduse“ vastvõtmist 1920. a. mais. [1: 168]

Algkool moodustas sellest alates ühtluskooli esimese astme ning oli sunduslik, emakeelne maksuta. 1923. aasta veebruaris korraldatud rahvahääletuse tulemusena võis usuõpetust õpetada ainult vabatahtliku õppeainena. Koolikohustus pidi kestma 8.-16. eluaastani või kooli lõpetamiseni. Koolide kanda, need valiti maakondade ja suuremate linnade omavalitsuste poolt haridusnõukogu ettepanekul. 1928. aastal kehtestati uued õppeplaanid maa- ning linna- algkoolide jaoks. Maakoolides algas õppetöö hiljem ja lõppes varem, rohkem eraldati tunde matemaatikale ja loodusõpetusele. 1928. a. välja antud õppeprogrammide seletuskirjades olid iga õppeaine puhul ära märgitud kasvatuslikud eesmärgid, antavate teadmiste ja oskuste maht, keskustusvõimalused teiste õppeainetega ja didaktilised ning metoodilised lahendused. Koolides võis kasutada ainult haridusministeeriumi soovitatud õpperaamatuid. [1: 169]

3. HAIBA JA KIRNA VALLAKOOLID

Ülevaade koolide kohta on koostatud Kernu kooli kroonikaraamatut, kroonikaraamatu lisamaterjale, arhiivmaterjale ja vanu kättesaadavaid ajalehti uurides.

3.1 Haiba kool

Haiba valla kool asutati 1868. Mõisahärra Ferdinand von Mohrenchild andis Kustja küla ja Haiba küla piiril oleva kivimaja (praegu Haiba-Kustja tee ääres metsas) koolimajaks. Koolimajaks oli hoone, mis oli ehitatud Vene keisri Alekander I ajal. Vene sõjavägi asus külades ja hoone oli ehitatud sõjaväe ülemate ja ohvitseride asukohaks. Hiljem see jäi valla vaestemajaks. Koolide ärkamise ajal ei leitud mujal ruumi, kui seesama hoone, mis kooli otstarbeks ümber remonditi.

Esimene kooliõpetaja oli Läänemaalt Konuvere vallast, Kuuda seminari lõpetanud Jaan Elwei. Ta oli Haibas kooliõpetaja ja ühtlasi ka vallakirjutaja 7 aastat. J. Elwei oli muusikamees, kuna ilmalikke laule kirikuõpetaja laulda ei lubanud, siis õpetas J. Elwei vaimulikke laule, mida kanti ette Hageri ja Nissi kirikutes. Kirikuõpetaja oli tol ajal ainuke suurem kooliülemus. J. Elwei oli kooliõpetajaks Haibas kuni 1875. Järgmine õpetaja oli ka Läänemaalt Paeküla vallast, Kuuda seminari lõpetanud Tõnis Hellmann. Tema oli kooliõpetaja töö kõrvalt vallakirjutaja. Ta töötas õpetajana aastani 1898. Tema ajast on ka säilinud statistiline aruanne 1880. aasta 20. märtsist. [EAA.854.1.1932, lisa 2] Sealt saame teada, et Haiba kool oli kaheklassiline, koolis õppisid nii poisid kui tüdrukud. Õppetöö toimus eesti keeles. Vallast sai kool 155 rubla ja mõisast 49 rubla, millest kulus maja korraspidamiseks 42 rubla, õpetaja palgaks 140 rubla ja kooli jaoks 22 rubla. Kooli alguseks on märgitud 15. oktoober ja lõpuks 15. aprill. Koolikohustus oli sunduslik kõigile 10 aastaseks saanud õpilastele.

1898. a. sai Haiba kooliõpetajaks Saaremaalt Loone vallast, Kaarma seminari lõpetanud Eduard Tuul. Ta oli kooliõpetaja 7 aastat. Tema tegevuse ajal sai Haibasse ehitatud uus õlgkatusega koolimaja. Maja valmis 1900. Eduard Tuule vahetas välja Kolga vallast pärit ministeeriumi kooliharidusega Aleksander Kuisk. Ta oli kooliõpetajaks ainult ühe aasta. Ühe aasta oli ka järgmine õpetaja Martin Bleimann. Edasi õpetas Haiba koolis Jüri kihelkonnast Rae vallast, ministeeriumikooli haridusega Peeter Päev.

Koolimaja, mis ehitati 1900, oli lühikese elueaga. Koolijuhataja P. Päeva sõber oli tulistanud katusel olevat lindu, mille tagajärjel süttis kuiv õlgkatus. 1913. a. põles uus koolimaja koos

vanaga maha. Haiba kooli põlemisega põlesid ära ka kõik kooli puutuvad dokumendid ja tähtsamad paberid, andmed Haiba kooli ajaloo kohta on saadud H. Kolmristilt ja J. Allesfeldilt. [7: TLA.884.4988; 14]

Haiba lapsed ei saanud koolis käia terve aasta. Kirna-Kohatu vallavolikogu otsustas pärast põlengut kooli üheks aastaks kinni panna, kuni uus koolimaja ehitatakse. Inspektor ei olnud sellise otsusega nõus ja nõudis, et kool peab igal juhul tööle jääma [12]. Kuna kooli lauad ja õppevahendid said tule roaks, siis oli raske tööd alustada. Samuti oli kooliõpetaja P. Päev lahkunud ametist ja uut õpetajat oli raske leida. Kõige kohasemad ruumid leiti Ülevainu talus, peremees Hans Kruus oli nõus lapsed oma tallu lubama. Uus koolikoht ei meeldinud kõigile, väideti, et see on „hüdaohtlikus ühenduses teega“. Ka soovisid mõned haibalased, et kool talveks kinni jääks, sellega saaks väljaminekuid vähendada [13]. Uut õpetajat oodati kaua. Kooliõpetajateks Ülevainu talus olid Martha Metsakond, hr. Saksing, neiu Neiman, neiu Julie Orntlich.

1920. aastal ei üürinud peremees oma tuba koolile [11] ja Haiba kool lõpetab oma töö ning kustutatakse Harjumaa koolide nimekirjast. Lapsed peavad jätkama õpinguid Kernu koolis. 1920/21 õ.-a. jäid Haiba küla lapsed koolist koju. Järgmiseks õppeaastaks otsustati kool paigutada vallamaja endisesse kohtusaali, aga Harju maavalitsus ei andnud õpetajale palgaraha ja haibakad ei olnud nõus oma kuludega Haiba kooli ülal pidama ning ei olnud nõus Kernu üle kolima. 1922/23 õ.-a. asuvad Haiba lapsed õppima Kernu kooli.

Haiba mõisas töötas ka kaks aastat kihelkonnakool [7: TLA.884.4.988]. Ei ole teada, mis ajal kool töötas ja miks ta lõpetas oma töö. Kernu kooli õpetaja Mikiver kirjutas, et ta sai teada, et kihelkonnakooli orel on müüa. Kooliorel oli kiriku võõrmündri härra Herr von Dereni juures Rabivere mõisas, kuhu J. Mikiver sõitis koos talitaja Jakob Waldinepiga ja tõi oreli ära.

3.2 Kernu (Kirna) kool

Leontine Mesila (neiuna Mikiver) mälestuste põhjal õpetas lapsi lugema enne kooli asutamist Kohatu külas Ülevainu talus Hageri kiriku köster Julius Ehlandt (köster aastatel 1866-1884).

Kernu kooli algusaastateks on peetud aastaid 1869, 1870, 1871 ja 1872. Oma esialgsetes mäletustes, mis on kirja pandud Kernu kooli kroonikas, peab August Ilves (Ilbes) kooli alguseks 1869. 23. augustil 1926. aastal käis August Ilves (joonis 1, 2), esimene Kernu kooli õpetaja, maakonna koolivalitsuses ja teatas järgmist: “Olen sündinud 05. jaanuaril 1851. aastal, vana kalendri järgi. Esimest aastat Kirna koolis ametis olles sain mina 20 aastat vanaks, mida väga hästi mäletan. Sellejärel olin mina sügisel, kui 15. oktoobril töö algas, 19 aastat vana. Nii ei ole

Kirna kooli algus mitte 1869. aasta, vaid 1870. aastal.“ Koolivalitsuse sekretär A. Ilves. [7: TLA.884.4.988: 21]

Joonis 1. August Ilves (Kernu kooli arhiiv)

Joonis 2. August Ilves (Kernu kooli arhiiv)

Kernu kool alustas oma tööd 1871. aastal, seda tõestavad järgmised materjalid: August Stronichi kirjalikud mälestused, mis on kirjutatud päeviku andmeid kasutades. Eelnevat kinnitab ka Eestimaa Rüütelkonnale üksikasjaliku küsimustiku täitmist J. Mikiveri poolt 20.03.1880. aastal. Küsimustikus kirjutatakse: “...et Kirna kool on kihelkonna, Kreisi ja ülema kooli Commissioni valitsuse alla antud 1872. aastal.“ [EAA.854.1.1932; 20.03.1880]. Küsimustikku kirjutatud aasta 1872 ja mitte 1871 annab seletada sellega, et kool valmis küll 1871, kuid alluvus jõuti registreerida (dokumenteerida) alles 1872. aastal.

Kuigi algusaastatega on segadus, on teada, et Nõukse koha peremees Gustas Ilves sai aru, et Hageri köstri töö üldise kirjaoskamatusel kõrvaldamisel oli puudulik. Tahtes võimaldada lastele paremat kooliõpetust, ehitas ta omal kulul (vald kartis suuri väljaminekuid) oma maa peale koolimaja (joonis 3). Kuna õpetaja puudus, siis saatis Gustas Ilves oma poja Augusti (joonis 1, 2) linna õppima. Gustas Ilvese püstitatud koolimajas kestis õppetöö 5 aastat. Et ruumid aja jooksul muutusid 30 lapsele kitsaks, siis käis kooli õpetaja August Ilves kirikuõpetajat

Hoershelmanni paluma, et ta katsuks mõjutada tolleaegset mõisahärrat Christian von Rosenthali, et see lubaks koolile tarvis minevat maad. Taheti saada sellist maatükki, mis asuks keset valda. Ilvese palve võeti kuulda. Mõisahärra Ch. von Rosenthal andis maa ja palgid. Kuna vald pidi ehituskulud kandma, alustati uue koolimaja ehitamist. 1874. aasta sügisel algas koolitöö uues koolimajas (joonis 4). Asukoht Pärnu mnt. ääres \approx 42 km. Tallinnast, vallamaja kõrval.

Joonis 3. Esimene koolimaja (Kernu kooli arhiiv)

Joonis 4. Kernu teine koolimaja (Kernu kooli arhiiv)

Koolikohustus oli sunduslik kõigile 10 aastaseks saanud lastele. Koolikohustus kestis 3 aastat, õppimine toimus eesti keeles. Laupäeviti käisid koolis need inimesed, kellel kolm talve käidud, enne õpitud aineid kordamas. Suvel käisid kordajad kui ka talvel kooliskäijad kord kuus koolis. Selline kordamine kestis kuni leeri ajani (16-17 aastaseni).

Tähtsamad õppeained olid pühakirja õpetus, piiblilugu, katekismus, mis kõigil pidid nagu Ilves ütles „tubli käes olema“. Nädalas oli 10 tundi: piiblilugu, ühel päeval vana, teisel uus testament,

katekismust oli 3 korda nädalas, rehkendamist 5 tundi nädalas. Laulmine toimus iga päev. Suurt rõhku pandi koraalide laulmisele.

On teada, et August Ilvese palk valla poolt oli 75 rubla aastas. Ülalpidamiskulud (valgutus ja kütus) olid Gustas Ilvese poolt.

1878. a. kauples end Kernu valla kooliõpetajaks Kuuda seminari lõpetanud Johannes Mikiver. Palk koolitöö eest aastas oli 100 rubla. Peale selle veel 30 rubla valla kantselei tööde eest, õpetaja täitis tol ajal ka vallakirjutaja ülesandeid. Valla asjaajamine toimus koolimajas, sest vallamaja puudus. Kooli krunt oli üks tiinumaa, millest üks ardamaa oli põldu. Mikiver puhatas maa võsast ja haris kogu maa üles, saades nii koolimaja juurde põldu, ta rajas ka rohuaia. Ta istutas sinna ilu- ja marjapõõsaid, hiljem ka õunapuid. Kui Johannes Mikiver lõpetas töö Kernu koolis, ei olnud vald nõus talle kooliümbruse korrastamise töö ega õunapuude eest tasuma. Ta müüs õunapuud, ilu- ja marjapõõsad soovijatele, kuni inspektor kirjutas vallale ette, et järele jäänud osa tuleb kinni maksta.

1880. a statistilisest ankeedist [EAA. 854. 1. 1932; 20. 03.1880] ilmneb, et vallast saadi koolile 279 rubla ning mõisast 24 rubla, millest maja korras pidamiseks kulutati 39 rubla, ametnike palgaks 114 rubla, koolitarvitusteks 150 rubla. Lastele oli õppimine tasuta, tuli ainult petrooliumi raha maksta.

Koolikohustus algas kümne aasta vanuselt ja kestis kuni kolmeteistkümne aasta vanuseni. Kes lugeda ei osanud ja viite käsku peast ei teadnud, neid kooli ei lubatud, ent hiljem kadus see nõue ära.

Õppetöö algas 15. oktoobril ja lõppes 15. aprillil. Enne kooli algust kuulustas jutlustaja kantselist, et kokku peavad tulema talitaja, kiriku- ja koolivõõrmündrid ja koolitajad. Tuletati meelde kooli alguse- ja lõpukuupäevi. Koolikonvendi otsuse põhjal võidi koolitöö algust kaks nädalat edasi lükata, sest lapsed pidid soojade ilmade tõttu karjas käima. Koolikonvendi moodustasid mõisnikud kirikuõpetajaga eesotsas. Iga põhjusega puudunud päeva eest oli trahv 5 kopikat. Pühade vaheaeg oli kaks nädalat ja kool algas kolmekuningapäeva järel.

Koolipidusid sellel ajal ei peetud, nende pidamiseks luba ei antud, kuid koolis toimus jõulupuu, millest võtsid osa ka lastevanemad. Mõisnikult saadi kingiks 10 rubla, mille eest osteti lastele raamatuid ja maiustusi.

Õppeained olid samad nagu Ilvese ajal, juurde tulid ainult maateadus ja maakaardi tundmine, mõne aasta pärast ka vene keel. Tunnid algasid kell 8 või 9 ja kestsid kella üheni, siis oli lõuna 1 tund ja kella kahest neljani oli jälle koolitöö. Õppeaeg oli 6 päeva nädalas ja iga päev 5-6 tundi, kokku 34 tundi. Laupäeva lõuna ajal käisid koolis need, kes olid kolm talve kooli känud, et korrata õpituid aineid, suvel käisid nii kordajad kui ka kooliskäijad koos kord kuus pühapäeval

kell kaks. Õppeaineteks olid: piiblilugu 4 tundi, katekismus 2 tundi, rehkendamine 6 tundi, eesti keele lugemine 4 tundi, vene keele lugemine 4 tundi, ilukiri 3 tundi, õigekiri (ortograafia) 4 tundi, laulmine 5 tundi.

J. Mikiver pani oma mälestustes kirja raamatud, mille järgi õpiti. Õpperaamatud: piiblilugu, vana ja uus katekismus, Laulud ja Loud, Wene keel külakoolis, veikene maadeõpetus, testament. Aastal 1880 ostis härra von Kotzebue Kernu mõisa. Riigisaadik kinkis Kernu valla vaeste heaks igal aastal 50 rubla. Raha anti Hageri kirikuõpetaja Horchlmanni kaudu Kernu talitajale. Raha jagasid talitaja, kiriku- ja koolivöörmündrid ja kooliõpetaja. Koos määrati viiekümnest rublast kümme rubla jõulupuu heaks (küünlad, kompekid, präänikud, plekkvedrud, sullevarred jne). Kord pani Mikiver ette määrata viis rubla kooliraamatute ostmiseks. Otsus võeti vastu. Mikiver ostis pool tosinat Jakobsoni lugemiseraamatut. Kui kihelkonnakooli revident ja kirikuõpetaja tulid kooli revideerima, leiti, et kooli lugemise raamatuteks tohivad olla vaid Rapla õpetaja C. E. Malmi „Laulud ja Loud“. Ajad muutusid ja Jakobsoni lugemiseraamat jäi oma kohust täitma. Pärast Kampmani vallavalitsust revideerimas ei käidud. Kihelkonna kohtuhärra käsutas aasta lõpul talitajad ja kirjutajad oma mõisa. Kaasa võeti selle aasta kasutatavad raamatud: kohtuprotokollid, volikogu protokollid, magaskiaida aruanded, passide väljaanded ja laekaraamatud. Sellega kontroll piirdus. Johannes Mikiver kirjutas oma mälestustes, et kuigi koolimaja oli uus, oli tal nii sees kui väljas palju puudusi: maja oli ehitatud nurgakivide peale ja pärast olid seinälused täistopitud, põrand paekivist, keedukoht oli ahju suu ees koldes, mis põhjustas peavalu (tõenäoliselt sattus vingugaas ruumi). Maja sissekäik asus maja keskel: üks pool oli kooli saal, teine pool oli samuti jaotatud. Üks osa oli koolmeistri eluruum ja sahver; teine osa oli laste magamis- ja söögituba, mida kasutati ka kantselei ja kohtusaalina. Maja otsas oli ka laste sahver (lisa 1).

Koolisaalis olid koolilauad nii pikad kui ruum lai oli, sama pikad olid ka pingid. Nii lauad kui pingid olid tahutud palkidest, jalad all.

Kooliteenrit sel ajal ei olnud. Tüdrukud pühkisid kordamööda põrandaid ja kaks poissi tõstsid pinke-laudu kordamööda eest ära ja pärast panid jälle tagasi.

Kõiki puudusi arvesse võttes kaalus Johannes Mikiver koolist lahkumist ning andis sellest talitajale teada. Talitaja kandis sellest vallavolikogule ette ning teatas et, kui vald ei kõrvalda neid puudusi, siis tuleb kaubelda igal aastal uus koolmeister. Vallas peeti nõu, arvatati välja, palju läheb laudu vaja ja jagati perede vahel ära. Aasta jooksul pandi uus põrand, saadi uued lauad (pikkus neli last), tupp ehitati pliit. Kuna suuremad puudused said likvideeritud, jäi Johannes Mikiver kooliõpetajaks edasi.

1896 a. lahkub õpetaja kohalt Johannes Mikiver, olles töötanud Kernu koolis 18 õppeaastat. Kooliõpetajaks valitakse vallavolikogu poolt Otto Kask. Koolielu ja –kord alguses ei muutunud, juurde tuli ainult vene keel. Vene keeles tuli õppida ka matemaatikat ja maateadust. Emakeelt jäi 6 tundi ja usuõpetust 6 tundi nädalas, iga päev oli kuus tundi. Kui enne oli kooli õppekeeleks eesti keel, käisid kooli revideerimas kirikuõpetaja, vahetevahel kooli eestseisjad, vöörmünder, siis õppekeele venekeelseks muutudes tuli ka koolidesse uus revident: rahvakoolide inspektor (Инспекторъ Народныхъ училищъ Ревельскаго II района), ühtlasi revideeris kooli ka kohalik kirikuõpetaja.

Lapsed pidid kooli tulema 10-aastaselt ja kolm talve iga päev koolis käima. Edasi kuni 16-17 aastani pidid nad igal laupäeval peale lõunat kell 2 kordamistele ilmuma. Mõned edasipüüdlikud õpilased ei leppinud 3 talvega ja käisid edasi 4 või isegi 5 talve. Selleks pidi Otto Kask oma vaba aega kulutama, see tegi nädalas kokku 45 tundi. Kooli revidendid: rahvakoolide inspektor ja kirikuõpetaja olid koolitöoga rahul.

Otto Kask kirjutas oma mälestustes, et kuigi külakool allus ametlikult inspektoritele ja direktoritele, oli kohalik kirikuõpetaja see, kelle näpunäidete järgi inspektorid toimisid. Hageri koguduse õpetaja oli tolle aja kohta kaunis vabavaateline, seetõttu oli võimalus korraldada väikeseid lasteõhtuid ja koolipidusid. Algul kanti rahvale laste poolt ette kahekõnesid, salme ja 2-3- häälsed laule. Osavõtt oli väga suur. Kolme-nelja aasta möödudes mindi üle kahe-kolme vaatuselistele näidenditele. Õhtud laulude ja näidenditega olid juba tasulised. Sissetulek või kasum läks kehvematele õpilastele toetusteks (jalavarjud, riided, õppetarbed). Hiljem läks kasum klassi koristaja ja kütja palkamiseks. Vene ajal pidid klassi puhastama ja kütma õpilased ise, seda tehti hommikuti enne tunde või pärast tunde kõik õpilased kordamööda. See oli tülikas ja aeganõudev töö märgade halgude tõttu. Õpilased olid väga selle poolt, et võtta tööle kooliteenija. Eesti Vabariigi alguses kasutati õpilaspidude kasumit õpilasraamatukogu ja õppereiside korraldamiseks.

1920. määrati Kernu algkool 6- klassiliseks. Koolimaja oli vana ja väike, kokkuvarisemas. Lapsi üle 40, sisse ei mahtunud. 1920/21 avati kolmas klass Kernu Vallamaja saalis. Selleks valiti ka teine õppejõud preili I. Kütt. Kooli majanduslik olukord oli nii vilets (uuel õpetajal oli kasutada tilluke tuba ilma köögi ja kõrvalruumideta), et I. Kütt lahkus viie nädala pärast. Mujal oli võimalik saada vaba õpetaja koha soodsamate majanduslike tingimustega.

1921. aasta veebruaris saatis maakonna koolivalitsus uue õppejõu preili Trimmi. Vallavalitsus ei olnud rahul koolitundide toimumisega vallamajas. Leiti, et koolitöö segab vallavalitsuse tööd ning keelati koolitöö vallamaja saalis. Vallamaja vahimees või kojamees ei tohtinud õpetajat vallamajja lasta.

Sügisel 1921 avati uuesti vallamaja kohtusaalis kolmas klass - õppejõuks Marie Johanson. Nüüd tulid kooli ka Haiba kogukonna lapsed. 1921/22 õppeaastal töötas uus klass korralikult. Õppeaasta jooksul korraldati koolis kaks koolipidu, millest saadud kasum läks Tallinna ja selle ümbruse õppereisi korraldamiseks. Laste arv kasvas, vallamaja saal jäi kitsaks. Maakonna koolivalitsus juhtis tähelepanu, et mõisa härrastemaja seisab tühjana. Ei vallavalitsus ega rahvas ei pooldanud mõisa kolimist. Vallanõukogu ei jõudnud kokkuleppele mõisa kolimisega ja pikendavad kooli üleviimist 1922/23 õppeaastasse.

1922/23 õ.-a Kernu vallavalitsus sai mõisa teiselt korruselt viis tuba ning õpetaja Johanson alustas kolmanda ja neljanda klassiga mõisa härrastemajas tööd (joonis 5). Koolijuhataja Otto Kask koos esimese ja teise klassiga jäi vanasse koolimajja, viiendat klassi avada ei saanud, sest puudus õppejõud.

Joonis 5. Kernu mõisa härrastemaja (Kernu kooli arhiiv)

Vanas koolimajas oli väga kitsas, õpilastel ei olnud ruumi kirjutamiseks. Kuigi maakonna koolivalitsus andis loa kõik klassid mõisa viia, otsustas vallanõukogu pikendada kooli üleviimist järgmise õppeaastani. Lapsed, kes kõige rohkem kannatasid ruumi puuduse all, võtsid ise pingid ja muu koolimööbli ning kolisid 1923. aasta märtsis I ja II klassi mõisa. Samal õppeaastal toimus õppereis Tartusse. Õppeaasta lõpul lahkus Marie Johanson.

1923/24 õ.-a. avati viies klass, koolis oli kolm õppejõudu Otto Kask, Jenny Paulsen ja Linda Valter. Õpilasi oli kokku 103. Esimeses klassis õppis 30, teises 20, kolmandas 21, neljandas 25 ja viiendas klassis 7 õpilast. Koolinõunik käis kooli kaks korda revideerimas ja oli tööga rahul. Korraldati kaks peoõhtut käsitöö näitustega. Võeti ette ka kaks õppereisi: Varbola kantsi varemetele ning Rakvere linna ja selle ümbrusesse. Lastekoor käis Narvas laulupeol.

1924/25 õ.-a. avati kuues klass. Töötati nelja õppejõuga: juhatajaks oli Otto Kask, Robert Viher, Marie Haber ja Aliide Mesila. (joonis 6).

Joonis 6. Vasakult: Aliide Mesila, Johannes Mikiver, Otto Kask, August Ilves, Robert Viher, Marie Haber – mai 1925.a. (Kernu kooli arhiiv)

Õpilasi oli 109 (joonis7). Samal õppeaastal asutati ka kooli internaat, lapsed võisid veeta terve nädala koolimajas. Olid eraldi ruumid: üks tüdrukutele, teine poistele. Oli ka oma teenija, kes muretes sooja söögi eest, mis serveeriti söögitoas. Toidu ja selle valmistamise kulud katsid vanemad. Lapsevanemad oli õppejõududega rahul, ainult Otto Kase peale oli maakonna koolivalitsusse saadetud kaebus liiga karmilt lastega ümberkäimise pärast. Kaebus võeti tagasi, kui koolinõunik kohapeal kontrollimas käis. Koolinõunikuks oli H. Summer. Koolitööga oli ta rahul, aga klasside seinad (tapeedid mustunud, räbalais) ei jätnud head muljet.

Sama õppeaasta kevadel lõpetasid esimesed õpilased (6) Kernu kuueklassilise kursuse, st. kuuenda klassi. Nende lõpetajate hulgas oli ka minu vanavanaisa Aleksander Liiv.

Aasta jooksul korraldati kaks õpilaspidu. Esimese peo kasum läks raamatuköitmismaterjalide muretsemiseks, teise peo sissetulekuga korraldati õppereis Haapsallu ja sealt edasi Hiiumaale. Ülejäänud raha eest osteti õpilaste raamatukokku raamatuid.

Ajalehes „Kaja“ [15] kirjutati, kuidas vallavalitsus keelas Kernu kooliruumides peo ära, ettevalmistused olid täies hoos ja ettekanded olid õpitud. Maavalitsus oli andnud loa peo korraldamiseks, aga vallavalitsus keelas „pidutsemise“ kooliruumides. Kuidas olukord lahenes, ei ole teada, sest koolikroonikas sellest vahejuhtumist juttu ei ole.

Joonis 7. Kernu õpilased 1925 a. kevadel. (Kernu kooli arhiiv)

1925/26 õppeaastal algas koolitöö 28. septembril. Õpilasi oli 105. Sellel õppeaastal tuli õpilasi juurde ka Ruila kogukonnast, kus oli ainult 4- klassiline algkool ja samuti ka väljaspoolt Kernu kooli ringkonda (Laitse vallast). 7. oktoobril lahkus kohalt R. Viher minnes Kaitseväe teenistusse. Maakonna koolivalitsus saatis tagavaraõpetaja Libeuse asendama, kuni vallavalitsus saab korraldada uued valimised. Uueks õppejõuks valiti Jüri Vanaveski, kes asus tööle 18. oktoobril. Sellel õppeaastal oli 60 õpilast internaadis. Õpetajatel oli väga raske korda pidada ja koolijuhataja elas 1,5 -2 km eemal vanas koolimajas. Õpilased lõhkusid palju mööblit: koolilaudu, klassi- ja magamistoa uksi, õpetajate laudu ja -toole. Õpilaste seas oli levinud kaardimäng ja mängukaartide valmistamine. Õpetaja Vanaveski leidis, et mööbel pole küllalt tugev. Mööbli pärast tekkisid õpetajate ja koolijuhatajate vahel väikesed konfliktid, mis järjest süvenesid.

Härrastemaja alumiselt korrusel vabanesid kahe asuniku väljakolimisel mõned ruumid: mõisasaal, paar tuba ja köök, mis jäid kooli kasutada. Õpilaste söögituba asus väga ebasoodsas kohas. Internaadi söögikeetja kasutas õpetajate Haberi ja Mesila ühist kööki ka internaadi köögina, seetõttu oli õpetajate jaoks oluline söögitoa ja internaadi köögi esimesele korrusele viimine. Alumisel korrusel olev pliit ja üks tubadest sai remonditud. Tuba läks kooliteenija korteriks. Teine tuba oli avariiohtlikus seisundis: laekrohv osalt sisse langenud ja kogu lagi pragunenud. Hoolekogu ja lapsevanemad otsustasid, et enne remonti ei tohi söögituba all kasutama hakata. Õpetaja Haberi korrapidamise nädalal viisid lapsed õpetaja korraldusel söögitoa lauad, pingid ja kastid katkise laega tuppa. Kuna koolijuhataja lasi asjad endisesse ruumi tagasi tuua, tekkis suur tüli. Tüli lõppes õpetaja Haberi kahe kaebekirjaga koolivalitsusse. Samal aja esitas ka J. Vanaveski lahkumispalve ja nõnda tuli koolinõunik H. Summer kohapeale

asja lahendamata. J. Vanaveskil ei olnud mingit olulist põhjust lahkumiseks ja ta jäi kohale, olgugi, et koolinõunik ei teinud takistusi lahkumiseks. Selleks korraks probleemid lahendati. Samal õppeaastal muretseti ka õppevahendeid: loodusloopilte 2740 mk. väärtuses, magnetpulgad ja kaksteist raamatut õpilaste raamatukokku. Samal õppeaastal korraldati ka kaks õpilaspidu, mille tulu - 5000 marka kulutati ekskursiooniks Viljandisse ja selle ümbrusesse. Õpilaste koolis käimine oli halb, palju oli puudumisi, seega trahvimine oli sage nähtus. Õpetaja Vanaveski leidis, et lapsed on vähe arenenud, eriti neljandas klassis, kus ta ise oli klassijuhatajaks. Kooli revideeriti aasta jooksul kolm korda.

1926/27 õppeaasta õppetöö algas 4. oktoobril ja lõppes 31 mail. Jüri Vanaveski oli lahkunud ja tema asemele määrati õppejõuks Helmut Treuman ning lisatunde andma Olga Kase. Sellel aastal kannatas kool ka vallamaja mahapõlemise tõttu ruumipuuduse all. Möödunud õppeaastal asunike poolt vabastatud ruumid läksid vallavalitsusele kasutatavateks ruumideks. Koolil puudus õpilaste köök ja söögituba. Kuna asunik Madis Liiv kooli kõrval asuvaid ruume ei lubanud kasutada, vaid andis ruumid teisest tiivast, tuli lastel söögituppa minna läbi lume. See tekitas palju nurinat lastevanemate hulgas. Samal aastal tekkis rahva seas lahkarmumusi mõisa kasutamise üle. Ühed pooldasid mõisa härrastemaja ostmist kooli- ja vallamajaks, teised toonitasid uue vallamaja ehitamist, põhjendades, et mõisa remont ületab kahe uue maja ehitamise kulud. Osad arvasid ka, et härrastemaja on vana ja kokkuvarisemise ohus. Maavalitsus pooldas härrastemaja ostmise mõtet. Kohale tulid insener-arhitekt Treuman ja koolinõunik H. Summer, et jõuda selgusele majaväärtuses ja vastupidavuses. Nad püüdsid ka selgitada rahvale härrastemaja ostmise vajalikkust, kuid tagajärjetult. 1927. aasta kevadel algas uue vallamaja ehitamine vana varemetele ja kool jäi härrastemajja edasi.

H. Treuman oli energiline noor mees, kes suutis tagada koolis korra, enam ei toimunud koolimööbli ja vara lõhkumisi. Õpetajad said omavahel hästi läbi, ainult lisatunniandja Olga Kase suhtes näidati üles vaenulikkust ning arvati, et kohapeale määramine on seotud „onupoja“ poliitikaga.

Samal õppeaastal möllas peaaegu kõigis Eesti koolides sarlakitaud. Kernu algkool oli jäänud taudist puutumata kuni aprillikuu alguseni, siis sulges Hageri jaoskonnaarst doktor Mattei kooli 8. aprillist – 21. aprillini. Peale vaheaega ilmusid kõik õpetajad kooli tööle, kadunuks jäi Aliide Mesila. Kolm päeva hiljem saadi teada, et ta on Tallinnas Nakkushaiguste haiglas sarlakitega. Ta oli puudunud haiguse tõttu ka enne jõule. Maavalitsusele esitati palve saata õpetajale asetäitja. 24. aprillil tuligi uus tagavaraõpetaja Martin Ludvig. 5. maist 13. maini suleti jälle kool sarlakite tõttu. Kooliruumid desinfitseeriti. Koolitöö algas uuesti 23. mail. 25. mail lahkus

M. Ludvig ja uuesti asus tööle Aliide Mesila. Koolipidusid toimus küll kaks, aga ekskursioone haigust tõttu ei toimunud.

Sellel kevadel lõpetsid neljanda klassikursuse 13 õpilast ja kuuenda klassikursuse 17 õpilast. Koolinõunik käis kooli revideerimas kolm korda.

1927/28 õ.-a. algas kool 3. oktoobril. Töö oli jagatud kolme määratud õppejõu ja ühe lisatunniaandja vahel. Aliide Mesila lahkus, sest laste arv vähenes ja sellega seoses klassikomplektid koondusid maavalitsuse korralduse kohaselt. Õpilasi oli 90. Moodustati kolm klassikomplekti: I, II klass - klassijuhataja Otto Kask (õpilasi 32); III, VI klass -klassijuhataja Helmut Treuman (õpilasi 26); IV, V klass - klassijuhatajaks Marie Haber (õpilasi 32). Tunnid jaotati nelja õppejõu vahel nii: Otto Kask andis 22 tundi, Marie Haber 28 tundi, Helmut Treuman 28 tundi ja Olga Kask 10 lisatundi.

Õppeaasta jooksul toimus üks väike arusaamatus õpetaja Haberi ja koolijuhataja vahel: ühe õpilase toimepandud varguste seeria lahendamise tõttu. Õpetaja Haber tundis, et tema autoriteeti on koolijuhataja püüdnud lapsevanema juuresolekul kõigutada.

Peaaegu kõik Harjumaa vallavolikogud otsustasid jaatavalt maakoolivalitsuse poolt soovitatud 5-6 õppeaasta kohustuslikuks muutmist, ent Kernu vallavolikogu otsustas koolikohustust mitte laiendada, kuna see tooks vallale kaasa suuri kulutusi [10]. Nii jäi Kernu vallas kohustuslikuks neli õppeaastat.

Koolitöö lõppes 25. mail. IV klassikursuse lõpetasid 16 õpilast ja 3 ei sooritanud järeleksamit, VI klassi lõpetasid 6 õpilast.

Õpilased löid oma algatuslikult neli lugemisringi. Iga ring tellis omal kulul eri ajakirja, mida vahetas teiste ringidega. Nii saadi lugemismaterjali, sest kooli kogu oli väike. Õpilased andsid ka ise välja ajakirja „Kuma“, kus olid sees õpilaste jutud, luuletused, naljad, igasugused mõistatused.

Õppeaasta jooksul korraldati kaks koolipidu, jõulupuu ja kevadel ekskursioon Viljandi kaudu Pärnu. Koolinõunik käis kooli kaks korda revideerimas.

1928/29 õppeaasta õppetöö pidi algama 1. oktoobril, kuid „korratu“ suve tõttu pikendati maaalgkoolide algust Haridusministeeriumi ringkirjaga 8. oktoobrini. 1. oktoobrist läks väeteenistusse Helmut Treuman ja Harju maakoolivalitsus määras tema asemele Richard Bibikovi. Õpilasi oli 86. Oli kolm klassi komplekti: I, II klass (38 õpilast) - klassijuhataja Otto Kask; III, IV klass (30 õpilast) - klassijuhataja Richard Bibikov; V, VI klass (18 õpilast) - klassijuhata Marie Haber. Tunnid jaotati kolme õppejõu vahel, ka lisatunnid. Otto Kask - koolijuhataja, 24 + 2 lisatundi; Richard Bibikov - 30 + 2 lisatundi; Marie Haber - 30 + 1 lisatund nädalas. Eelmiste aastatega sarnaselt töötas ka internaat, milles oli 30 õpilast.

Harjumaa koolivalitsus esitas Haridusministeeriumile autasu saamiseks Kernu 6.- klassilise algkooli juhataja Otto Kase [16].

Sügisel, kui ilmad olid soojad ja vihmased, toimus koolitöö tõrgeteta. Peale jõule muutusid ilmastikuolud külmaks ja oli kange pakane, õpilased ei saanud korralikult koolis käia ja haigetusi grippi. Kuna külmad kestsid kaua, siis haiguse levides tuli sulgeda kool 15. – 19. veebruarini. Kool algas tervenud õpilastega uuesti peale, aga tööd ei saanud endise eduga jätkata. Haigestus ka õpetaja Richard Bibikov ja nii asendas teda 14.-23. märtsini Harju maakoolivalitsuse ülesandel Olga Kask.

5. aprilli ajalehes „Kaja“ [9] anti teada, et Harjumaa koolid said 500 krooni õppeabinõude muretsemiseks raha. See raha jagati koolide vahel ja Kernu kool sai 20 krooni.

Õpetajate algatusel loodi õpilaste lugemisringid, kus iga ring tellis endale ajakirju, samuti tegutses karskus-lootusring „Edu“ ning õpetaja Bibikovi algatusel loodud koolikooperatiiv. Kooliaasta jooksul korraldati kaks õpilaspidu. Esimese peo kasum läks kooliraamatukogu täiendamiseks ja jõulupuu korraldamiseks, teise peo tulu kasutati Harjumaa I laulupäeva osavõtuks Tallinnas. Koolitöö lõppes 4. juunil 7. juuni asemel Haridusministeeriumi ringkirja põhjal.

Kuuenda klassi kursuse lõpetasid 9 õpilast, kellest üks sooritas sügisel järeleksami ja sai siis lõputunnistuse.

5. septembril andis koolijuhataja Otto Kask Harju maavalitsusele palve maavalitsuse usaldusarsti soovitusel ja nõuandel, et teda pensionile määrataks. 26. september 1929 arstide komisjon kinnitas ja leidis, et õpetaja Otto Kask on 75% tööjõust kaotanud, mistõttu tööle kõlbmatu. Nüüd saadeti palve koos vajalike andmetega Töö ja Hoolekande ministeeriumisse kinnitamiseks. Maakooli valitsuse otsuse põhjal vabastati Otto Kask alates 30. septembrist 1930 koolmeistri ametist.

4. KOKKUVÕTE

Käesoleva uurimistöo koostas oma kodukandi koolide ajaloost.

Töö esimeses osas seadsin eesmärgiks tutvustada Eestimaa kooliajalugu läbi sajandite, võttes erilise vaatluse alla Hageri kihelkonna.

Seni teadaolevate andmete põhjal rajati Kirna-Kohatu mõisamaile esimene kool 1787 ja Haiba kool 1786. Kooliseaduse survele ellukutsutud koolid ei pidanud kaua vastu. Põhjusi oli palju: paljud mõisnikud ja pastoriid olid talulaste õpetamise vastu, talurahvas ei saanud hariduse omandamise vajalikkusest aru, ka viljaikalduse aastad, millele järgnesid nälg ja haigused, mängisid oma rolli.

Kernu kooli üritas uuesti asutada Kirna mõisnik T. Ungern Sternberg 1857, andes selleks otstarbeks maja kasutada. Rahvas oli hariduse omandamise vastu ja parun lõpetas 2-3 nädala pärast koolmeistri ameti.

Uurimistöo teises osas andsin ülevaate Haiba ja Kernu vallakoolide ajaloost asutamise ajast XX sajandi 20-ndate aastateni.

Kernu kooli kroonika kirjutamist alustati alles XX sajandi 20-ndatel aastatel, kui Kernu vallakooli asutamisest oli möödunud palju aega. Inimese mälu ei ole alati säilitanud kõike täpselt ja seetõttu esineb kroonikas algusaastate kohta vasturääkivusi. Arhiivmaterjale ja kirjalike mälestusi arvestades võib Kernu kooli alguseks pidada aastat 1871 ning Haiba koolil 1869. Kernu kool sai alguse ärksa talumehe tegevuse tulemusena. Mõlemal koolil oli häid ja väga raskeid aegu. Haiba kool hääbus ja suleti 1920.

Käesoleva uurimistöo kirjutasin kirjanduse põhjal, kasutades kroonikaraamatut, kroonikaraamatu lisamaterjale, arhiivmaterjale, kooliajaloo raamatuid.

Selle töö koostamise käigus omandasin teadmisi ajaloo kohta, XIX sajandi lõpul ja XX sajandi algul koolides valitsenud olukorra kohta.

TÄNUAVALDUSED

Suured tänusõnad:

- Kõigile kooli kroonikakirjutajatele, kes pole paljaks pidanud oma mälestusi ja tegemisi jagamast;
- Johannes Mesilale arhiivist leitud materjalide eest;
- Virve Õunapuule julgustuse ja nõuannete eest;
- Ene Roomale, kes lubas mul kroonikamaterjale nii pikalt enda käes hoida.

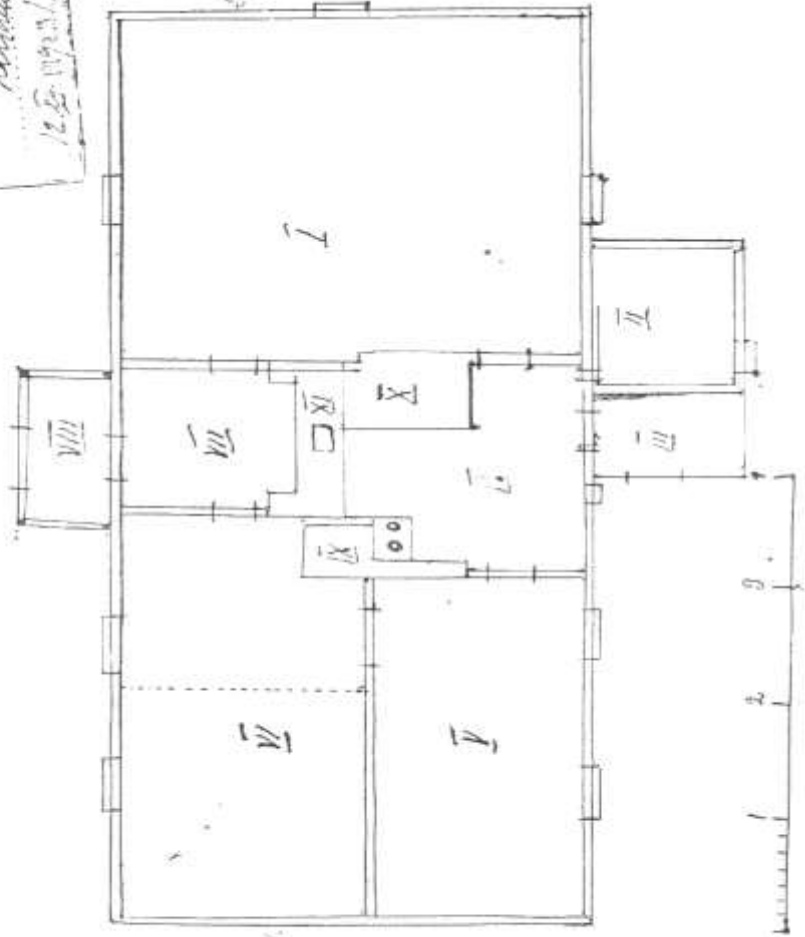
Kasutatud kirjandus

1. ANDRESEN, L. *Eest kooli ajalugu. Algusest kuni 1940. aastani*. Tallinn: Avita, 1995
2. ANDRESEN, L. *Eesti rahvakooli ja pedagoogika ajalugu I. Eellugu ja algus kuni Põhjasõjani*. Tallinn: Avita, 1997
3. ANDRESEN, L. *Eesti rahvakooli ja pedagoogika ajalugu II. Kaheksateistkümmes sajand*. Tallinn: Avita, 1999
4. ANDRESEN, L. *Eesti rahvakooli ja pedagoogika ajalugu III. Koolireformid ja venestamine (1803-1918)*. Tallinn: AS BIT, 2002
5. EISEN, P. (peatoim) *Eesti kooli ajalugu 1. köide 13. sajandist 1860. aastani*. Tallinn: Valgus, 1989
6. Kroonikaraamat. Kernu Põhikool, Kernu
7. Kernu kooli kroonikaraamatu lisamaterjalid. Kernu Põhikool, Kernu
8. Kernu kool sõnas ja pildis. Kernu Põhikool, Kernu, 1958
9. Harjumaa koolidele 500 krooni õppeabinõude muretsemiseks. – *Kaja nr.78*, 1929, 5.04
10. Kernu vald ei laienda koolikohustust. – *Kaja nr.114*, 1928, 17.05
11. Kernu vallanõukogu kiiduväärt otsused. – *Waba Maa nr. 277*, 1921, 18.10
12. Kirjad kodumaalt. Vald ilma koolita. – *Tallinna Teataja nr.228 (1092)*, 1913, 5(8).10
13. Kooliolud. Hagerist. - *Tallinna Teataja nr.296 (1160)*, 1913(1914), 24.12(6.01)
14. PUHT, M. Haiba küla ajaloost. – *Oma Vald*, 2013, 07.06
15. Vallavalitsus koolipidu ära keelanud - *Kaja nr.8*, 1924, 10.01
16. Vanadele õpetajatele autasu - *Kaja nr.306*, 1928, 30.12

Arhiivmaterjalid:

- EAA – Eesti Ajalooarhiiv
- ERA – Eesti Riigiarhiiv
- TLA – Tallinna Linnaarhiiv

Kiruv- Kolhata wallas Kõrwa küla maja
põhi plaan, et teatud 1972. aastal

peetaja poolt

lõunepool -

- I elamutuba ja köök, laenukõlga
kõrgus 3,5 meetrit.
- II last saal
- III aed
- IV köök -
- V magamistuba
- VI elutoa
- VII vann
- VIII korridor
- IX abi ruum
- X abi
- XI rõdu